

Inscris in registrul publicatiunilor pe-
riodice la Tribunalul Timis-Torontal,
sub Nr. 79

Anul XVII. — No. 2189

Duminică, 12 Ianuarie 1941

4 pagini 5 lei

Director și proprietar
CONST. I. ȘTEFĂNESCU

Redactoare-șefă:
FLORICA CIURA-ȘTEFĂNESCU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Strada Em. Ungureanu, 3

Onor Palatul Cultural

Nu puneți mâna pe această
gazetă cei căsătoriți cu femei
din neamul barbarilor cari ne
schinguiesc și neucid — mișe-
tește — trații!

Culoarea lor și culoarea noastră

Acum două zile, ascultam, în trenul Arad-Timișoara, mărturisirile unei dascălîțe, românce, care venea, în refugiu, din Ardealul cutropit de maghiari. Destăinurile — în legătură cu chinul Românilor de-acolo — erau din cale afară de triste și dureroase.

Am desprins, din ansamblul acelor mărturisiri, o realitate: că școlile românești și dascălîi români, cari au rămas sub cnuțul ciocnitor cutropitor, trăesc într'un calvar a cărui închîngare o va duce, imperativ, azi sau mâine, la răscoala fraților asupriți sau la revanșa pe care le-o vom oferi-o noi, cu arma în mână.

Culoarea sufletului românesc de-acolo s'a schimbat, cu desăvîrșire; e roșu de sângele care a curs după atâtea maltratări, de mâne, și de apocaliptică suferință.

Sufletul românesc din Ardealul cutropit e îndollat, îndollat permanent și înfrîgurat de dorul neostolt al revenirii la sânul patriei comune.

Dascălîța care a venit în refugiu, din teroarea autorităților maghiare, ne-a adus, de la Români de-acolo, acest mesaj, bătut în cule de doliu adânc și înjberbat în dorul de veacuri al eliberării.

S'a nimerit să fim întrebați, puțin timp după convorbirea cu dascălîța refugiată, de ce culoarea și gazeta noastră. Domnul care ne-a iscodit, a volt să știe, deadreptul; acest lucru. Răspunsul nostru a fost imediat și direct: „Ecoul” e, de 17 ani, ziarul de graniță al naționalismului și al intereselor permanente ale Neamului. Simbolic, care, alta poate fi culoarea lui? Rea! Inșă, „Ecoul” se imprimă pe hârtie albă, cu litere negre, care închid, în ele, și exprimă, toată gama suferințelor și drepturilor românești. Un tunic românesc de graniță, cum a fost și este „Ecoul”, poate avea alta culoare?

Nu! „Ecoul” poartă cu sine doliul fraților de dincolo, rămași sub stăpînirea haină a străinului — și culoarea lui e acela a sufletului românesc: schinguit, maltrat și expulzat de pe pământul românesc al Ardealului. „Ecoul” românesc să poarte și să amintească, în fiecare clipă, cu mijloacele de care dispune, mesajul Românilor subjugăți de străini pe pământul lor.

Ziarul acesta — mic desigur, dar cu un curaj românesc pe care nu l-au avut, în cei douăzeci de ani nici una din gazetele de graniță — rămâne să rămbăteze revanșa. Române și exprime, cu fiecare slovă, du-

Ciudin Vălcu

(Urmare în pag. 3-a)

Altă lucrare de artă a maestrului Anastase Demian

Maestrul Anastase Demian, timișoreanul care s'a impus până la celebritate în plastica românească, prin o linie nouă și măreață a desenului: ca simbol și viziune — pictează, la Timișoara, iconografia noiei catedrale ortodoxe.

nului, un studiu după care celebrul pictor s'a orientat în pictura iconiei Frea Curatei Fecioare, în altarul catedralei ortodoxe a Timișorii.

Motivele, cum lesne se poate remarca, intruchipează, în simplitatea magnifică a liniei, etni-

Studiu, pentru chipul Sfintei Fecioare, din altarul catedralei ortodoxe a Timișorii

In numărul trecut al „Ecoului”, am reprodus, în cadrul unei de tot scurte prezentări, două din multele și mărețele desene ale celebrului pictor. De data aceasta, reproducem, cu voia dlui Demian, chipul Maicii Dom-

cul românesc și duhul ortodoxiei, dar exprimat, până la perfecție, prin trăsăturile de nuanță bizantină — esențialitate pe care maestrul Demian a imprimat-o artei românești.

Aurel Jenariu

Artiștii noștri

LUT ARDELENESC

Din tine m'am smuls
și sângele mi-e strop din voiburile tale...
Te simt în nări,
ca mirosul proaspăt de ghiocel
sub pământul reavăn;
uneori,
viscoțire de grindină,
aproape,
aici lângă inimă;
alteori,
sbor de arhangheli spre stele,
prăpăstioase căi
și-urcușuri grele...

Cum hăui în peștera gândului meu,
de mi de ani,
hăui să spargi coaja pământului.
Te ghicesc în neastâmpărul vântului,
în inima stâncilor
și 'n mine...
Cine te cunoaște mai bine?

Cine a destelenit în mine munții...
toți munții?
Stânci după stânci
se sfarmă în sângele meu,
moși și strămoși dau năvală
și greu
s'opintesc apele, cerul;
viscole cresc...
mai tare mă strâng lângă tine,
lut ardelenesc.

Sunt una cu tine:
vifor și fulger, pe muche de gând;
și-oricând
voiu fi una;
și 'ntotdeauna,
aspre, durerile tale vor fierbe în mine:
păraie de ură, chiot sălbatic în vine;
slovele mele vor arde
mărsavii grofi,
până 'n străfunduri de pustă,
până 'n adâncuri de gropi,
până când nu va fi colț de pământ
și de țară
să nu te blesteme,
hoardă maghiară!

Florica Ciura-Ștefănescu

O carte bănățeană de Barbu Slușanschi

Reproducem, din ziarul „CUVÂNTUL” (Nr. 79, din 4 Ianuarie 1941), toletonul cu titlul de mai sus, în care d. Barbu Slușanschi recensează — mai just: omagiază — cartea minunată a dlui inginer Virgil Biron: „Oameni și locuri din Căraș”, pe care noi am recenzat-o la timp, cei dintâi în toată presa, remarcând valoarea neprețuită a cărții.

Literatura de evocare a ținuturilor românești nu se poate spune că e săracă. Grigore Alexandrescu a deschis drumul cu „Memorialul de călătorie”, în care evoca mănăstirile și orașele domnești de sub munții Țării Românești. Călătoria în munți a lui Alecsandri se înscrie pe același plan. Sămănăto-

rismul a dus la înflorire genul, care pierduse din prima lui savoare. Descrierea poetică a țării s'a desfășurat în două: geografie literară și evocare poetică. În prima categorie intră România pitorească a lui Vlașuța, apoi volumele descriptive de Iorga, și în sfârșit: cărțile d-lui prof. Simionescu. A doua categorie e

mult mai cuprinzătoare, căci bună parte din vechea nuvelistică românească se poate înscrie în ea. N. Gane, cu unele din povestirile sale, apoi nuvelistii sămănătoriști moldoveni, Ion Adam în Dobrogea, au introdus în literatură evocarea poetică a provinciei lor. Pentru Moldova stă în fruntea tuturor C. Hogaș, îndrăgitul mușilor Neamțului. El pare că descinde sufletește din Amintirile lui Creangă, care ne-a familiarizat cu viața satului nemțan.

În vremurile mai noi au apărut sumedenie de monografii, care amestecă în descrierea locurilor și obiceiurilor pretenția studiului științific, statistic. Ne aducem aminte că în prima decadă a secolului monografia comunei Straja din județul Cămpulung-Bucovina, alcătuită de

părintele Dan, obținuse premiul Academiei Române. Această lucrare a avut în urmă mulți imitatori.

O carte nouă, leșită de sub teacurile Tipografiei Românești din Timișoara și editată de Astra Bănățeană, vine să îmbogățească literatura de evocare a ținuturilor românești. Este volumul de admirabilă prezentare al d-lui Virgil Biron, Oameni și locuri din Căraș. În alcătuirea cărții sale, autorul a adoptat, printr-o fericită divinație, îmbinarea într'un tot armonios a geografiei literare, a evocării poetice și a studiului științific. Pentru un necunoscător, această carte este un mentor și o călăuză pe drumurile, în sufletul și în problemele aceluia colț de ratu al Banatului, Cărașul. Lec- (Continuare în pag. 2-a)

O inimoasă înfăptuire socială la fabrica „Industria Agricolă Ardeleană” din Arad

Inițiativa dlor Adrian Zăciu, directorul general al fabricii și Romulus Cismașiu, tânărul secretar general al întreprinderii, o pildă vrednică de imitat

În Arad, la fabrica „Industria Agricolă Ardeleană” (fostă „Moara Neuman”), s'a inaugurat, Jol (la orele 12), o cantină legionară pentru muncitori, în cadrul unei solemnități impresionante. Inițiativa aceasta laudabilă, s'a tradus în fapt datorită solicitărilor noului director general al fabricii: d. dr. Adrian Zăciu, un înimos român refugiat, și a tânărului român Romulus Cismașiu, secretarul general al întreprinderii, care a ajutat, cu mult zel, la înfăptuirea acestei neprețuite opere sociale.

Preotul Tudor Demian, parohul cartierului Șega, a oficiat o scurtă slujbă religioasă, întru sfințirea cantinei, în prezența tuturor muncitorilor și a unei asistențe numeroase. În afară de dnl: Adrian Zăciu, directorul fabricii și Romulus Cismașiu, secretarul întreprinderii, remarcăm și prezența dlor: Ing. I. Bocanica, Inspector regional industrial, dr. Octavian Păcurariu, Inspectorul muncii și d. prof. Teodor Clontea, comandantul Legiunii Arad.

Cuvântul dlui director Adrian Zăciu

După oficierea sfestanței, a vorbit preotul Tudor Demian, care în puține cuvinte, a relevat rolul asistenței sociale și valoarea pe care i-o acordă creștinismul.

Apoi a luat cuvânt d. Adrian Zăciu, directorul întreprinderii, care a spus următoarele:

„Industria Agricolă Ardeleană”, sub noua s'a conducere, înțelegând imperativul vremurilor, a hotărât înființarea acestei cantine, care va servi funcționarilor și muncitorii acestei fabricii. S'au făcut toate sforțările ca această cantină să corespundă cerințelor igienice și tehnice. Deși capacitatea ei permite să se servească masa, în 3 ture, pentru 200 muncitori, ca început s'au anunțat număr de aproape 100, desigur mulți dintre muncitori necunoscând avantajele unei cantine și din punct de vedere material, gândindu-se o muncă mai bună și mai eficientă. Sperăm, însă, că în scurt timp numărul reflecțiilor va spori mult.

Răspunzând imperativelor actuale, am oferit această cantină organizației Mișcării Legionare, și din bunăvoința camaradului șef al județului, a căruia absență o regretăm, s'a aprobat ca această cantină să funcționează sub denumirea „Cantina Legionară”, iar conducătorii ei să fie numai legionari. Astfel, s'a angajat bucatar legionar, intentent legionar și supravegherea bunei funcționări va fi încredințată unui comitet compus dintr'un funcționar și doi muncitori, toți legionari încadrați.

Fabrica din partea ei promise tot sprijinul material. Cantina s'a instalat cu toate cele trebuincioase, care a costat aproape 100.000 lei, bani care i-a donat fabrica. Tot ia va suporta lumina, încălzitul, noi instalațiuni și sumele necesare în sprijinirea materială a cantinei.

Mâncarea va costa 10 lei, pe

cari li va suporta muncitorul. Se va servi, de 4 ori pe săptămână, carne la un fel de mâncare și de 3 ori două feluri de mâncare fără carne.

Acesta va fi în linia generale, caiace a trebuit să vă spun.

Mulțumesc în numele fabricii, autorităților locale, care au binevoit să onoreze cu prezența lor această mică festivitate familiară a noastră, asigurându-le de toată grațitudinea noastră.”

Dr. Victor Zăciu a mai adăugat, în concluzia, că i-a fost dat dsale să vină din Ardealul cutropit și să ofere, o viață mascheza o nouă, mai bună și mai dreaptă, pentru muncitorii firmei „Industria Agricolă Ardeleană”, unde se va strădui, cu toată puterea, să întroneze o permanentă prosperitate — și pentru firmă — în spiritul legionar. D-a a încheiat cu „Trăiască Legiunea și Căpitănu!”

S'a servit apoi o masă, cea dintâi, muncitorilor. Vesela e nouă, pereții curați și mâncarea suculentă. Chiful Căpitănuului, încadrat în jerbe verzi și al M. S. Regelui, împreună cu o sumedenie de tablouri, crează sufragierii o estetică în curat și desăvârșit duh românesc.

Opera pe care au înfăptuit-o dnl: Adrian Zăciu și Romulus Cismașiu la Arad poate fi socotită pildă și pentru alte întreprinderi de inimoasă și solutară ajutorare a muncitorilor, în cadrul ideii noastre naționale.

Rep.

O carte bănățeană

(Continuare din pag. 1-a)

tura celor două sute de pagini nu se face numai cu interes, ci cu înăntare. D. Virgil Birou a reușit să satisfacă, în lucrarea sa, o leg: fundamentală a creației de artă, aceea a unității în multiplicitate. Evocarea unor locuri iubite și a unor oameni dragi o face cu pătrundere în adânc și cu mare meșteșug scriitoricesc. De aceea am afirmat că această lucrare îmbogățește genul din care face parte, ba constituie un model, greu de imitat, căci alcătuirea ei, pe lângă că este o problemă de înzestrare personală, mai reclamă și condiția de om al pământului îndentificat sufletește cu obiectivul evocării și totodată detașat și înălțat în planul contemplării și considerării critice. Autorul întrunește aceste condiții și mai presus de toate, are acel dar al scriitorului, varietatea de ton și stil, simțul aлегerii și rânduiri artistice a materiei atât de variate, care îl vădesc pe adevăratul scriitor.

D. V. Birou se înfăptuiește pe alocuri, cu o autolironizare care se reflectă și asupra cititorului, „un fel de reporter”. Desigur, descrierea uzinelor Reșița, a bazinului carbonifer dela Anina, a căii ferate Oravița-Anina, au ceva dintr'un reportaj. Dar cum procedează autorul nostru? El redă materia reportajului prin relatarea unei convorbiri avută cu un om al locului, astfel că lucrurile ni se prezintă așa cum se oglindesc în sufletul localni-

cului Autorul, lert-ne expresia, face pe prostul, și prin întrebări meșteșugite, pune pe oameni să vorbească. Astfel nu aflăm date moarte, ci realități trăite. În același timp o gale ie întregă de tipuri locale, țărani, mineri, maiștri, dascăli, ne apar reflecții psihologice cu prezența unei gravuri în lemn D. Virgil Birou a dat mai mare importanță oamenilor decât locurilor, și în aceasta se revelează temperamentul de scriitor adevărat. Capitole întregi din cartea sa sunt adevărate nuvele condensate, altele sunt „schife” sau „momente”, — rupte din viața vie, dar transfigurare și înălțate la valoare de artă prin darul specific al scriitorului.

Astfel de tipuri definitive sunt Moș Pau Piele, cu ale sale replici pline de duh și năduh, apoi Gheorghe Mîngea, negustor priceput și tată îndurerat de necazurile casei, flacău Todor Adam cel îndrăgît de muzică, care uluște satul ce-și radea de el, cu dozna de pe valea Dumii. Povestea lui Todor e o nuvelă în toată puterea cuvântului, și prin conținut și meșteșug ar sta alături de „In lume” a lui Popovici-Bănățeanul, dacă ar fi puțin mai dezvoltată. Dar mai la fiecare pagină răsare câte un tip local, care colorează și adâncește relatarea prin răsfrângerea ei într'un suflet sau într'o replică revelatoare.

Pe lângă valoarea de artă, această carte prezintă și o mare valoare de documentare. Cât

de aride și banale ar fi leșit problemele cuprinse aici, dacă ar fi fost tratate de așa zșii specialiști! Dar acesta este privilegiul artistului: să descopere adevărul prin logica moartă. D. Virgil Birou mai are privilegiul de a înfățișa cu violența artistului într'o scenă de viață, problema: cele mai arzătoare și mai întunecate ale demografiei, ale economiei și ale artel populare bănățene.

Convorbirea cu Gheorghe Mîngea luminează problema denatalității țăraniului bănățean. Se spun, prin gura țăraniului, o sumă de adevăruri, pe care nici un anchetator sociolog nu le-a formulat. Bănățeanul nu are copii, din dragostea de copii! El nu vrea să-i aducă în lume ca să devie slugi sau să trăiască în mizerie. Este o cauzalitate psihologică, determinată de împrejurări economice. Dar să-l auziți pe Gheorghe Mîngea vorbind prin pana autorului!

Din convorbiri cu mineri și țărani aflăm de stagnarea înfloririi economice prin suspendarea exploatărilor: de zăcăminte, în cele mai multe părți ale Carașului, și prin suprimarea debuseurilor către Vârșet, determinată de un hotăr nefericit.

Povestea dascălului Brafa ne luminează cum și-a păstrat căpșorul elului național, nu prin politică, nici prin religie, ci prin cântec. Se învederează rolul imens de conservare spirituală națională, jucat de corurile bănățene, izvorite din râvna cătorva apostoli învăștori, în vre-

Toamnă,

Vântul tău șueră în flueri de cucută
Pădurea e bolnavă și tristețea mută.
Lacătele zării, s'au închis la Sud
Peste cel din urmă sbor peste agud.

Pune-ți în viața ta corăbii mai mici,
Ca să spulberi iarăși foi de pe poteci,
Si să-ți simt tristețea galbenă pe mâni
Măine, poimăne, peste săptămâni...

Petru Sfetcu

IBOVNICA ROȘIE

Ce aștepti tu încă, Ioane,
Și te căciulești ciocoilor, ca la icoane?
Vinde-ți fetele, copiii desculți,
Pentru că, pentru că,
Sietnicii Craiului sunt tot mai puțin și mai mulți
Și trebuie îmbrăcată de milioane de ori, în aur, aceiași
[roșie ibovnică.

În țara asta tot mai tristă și mai săracă
Se îmbuibă, deavala, ca pe-o gură de rai,
Prietenii mășavi, lacomi, ai noului Crai
Și țărfe viclene, ce în purpuri se 'mbracă...

Rânjește scârnav, cămătarul cu piștrul:
Legile-s ibovnicile, slujnicile lui...
Și din țara ingenunchiată și neghioabă,
Pe tăcute,
Făcutu-și-a nesfârșită tarabă.

Ioane,
Strânge coasa mai aspru,
Mai tare,
Vine ca mâine ziua ta mare...
Ridică năprasnic a traiului tău sapă
Și ale trântorilor putrede creste,
Le crapă!!!

Aron Cotruș

) În timpul celor doi ani de prigoană, deslănțuită sub trecutul regim, împotriva oricărei conștiințe cetățenești și a oricărei libertăți a presei, scrisul „subversiv” nu a putut apărea în coloanele ziarelor.

Nu este mai puțin adevărat că el a circulat, răspândit din om în om, pe ascuns și cu orice

risc. Înfațișăm ceitorilor, ca o mostră a acestui scris, o poezie a poetului Aron Cotruș, care n'a putut apărea, pe acea vreme, în ziarul „Patria” din Cluj — nici măcar la partea literară — dar care, totuși, a avut o circulație, sau mai bine zis, un tiraj, de zeci de mii de exemplare...

O dorință a „Ecoul”-ului

În cadrul artelelor: „Ce și-au dorit să le-aducă 1941?” articol care a apărut în numărul trecut al ziarului nostru, — a avut, la sfârșit, și „Ecoul” un cuvânt scris o dorință.

Dorința „Ecoul”-ului era formulată astfel:

„Speakerului dola corăbii mai mici, budapestan, — turanicului acela fără scrupule și orgolios până la crosție, — care ne bârfește neconținut ca cea de pe urmă „pilărie” din „Ploța Teleki”, îl dorim, în anul acesta și cât mai grabnic, un nod în gât...”

O înșelăm acum, fiindcă, din motive de ordin tehnic, dorința „Ecoul”-ului n'a avut loc în rândul celorlalte din numărul precedent.

Cu meșterea, că, acest „nod în gât” i-l va pune, fără prea multă zăbavă același Ostaș Român, care, în 1919, a înfipt, pe acoperșul parlamentului maghar, opincă valahă, drept simbol al dreptății românești ce se răzună nu prin acte de crimă ordinară...

Redacționale

Pe ziua de 31 Decembrie 1940 expirând valabilitatea tuturor cărților de legitimație eliberate de „Ecoul”, invităm pe toți corespondenții noștri și pe reprezentanții administrativi să și trimită, cărțile de legitimație pentru preschimbare.

În viitor, nimeni nu mai are drept să reprezinte „Ecoul”, redacțional sau administrativ — deci nici să încaseze vre-o sumă — dacă nu posedă carte de legitimație eliberată în anul precedent.

În viitor, nimeni nu mai are drept să reprezinte „Ecoul”, redacțional sau administrativ — deci nici să încaseze vre-o sumă — dacă nu posedă carte de legitimație eliberată în anul precedent.

O bogăție nespunsă de date anecdote și fapte din trecut, vine să împodobească la tot pasul povestirea. Ea se intrerupe pe alocuri cu descrierea frumuseții naturii, înviorate de prezentul omului. D. V. Birou evită lungimile descriptive, și întotdeauna leagă descrierea de amintiri istorice sau de datele locului cum de pildă în evocarea marelui Semenici cu Baza Vulturului, unde vin țărani și străbuni din șapte departări să-și vădece metehnele, în ziua de Sărbătoare, sau despre satul Prisada care s'a răscolit în fruntea popii și a fost ars de austriești cu mai bine de o sută de ani în urmă.

Dar cine ar putea rezuma această comoară cuprinsă în această carte minunată? Afirmăm, că în acest gen încă n'a fost scrisă una mai reușită, și constituie nu numai un model, o piatră de hotar. Am dorit recomandarea noastră călduroasă să ducă mai curând la tipărit, unei a doua ediții, care să cuprindă și un glossar de cuvinte dialectale și o hartă a regiunii. Căci această carte, deși scrisă pentru Bănățeni, merită răspândire în toată țara.

Barbu Slușanec

Cronica Dramatică

TEATRUL NAȚIONAL CLUJ, LA TIMIȘOARA:

„CUIBURI SFĂRĂMATE” — piesă în 3 acte, de Sandu Teleajen și Adrian Pascu. Direcția de scenă: Vintilă Rădulescu. Decorul: Eugen Trucinsky

Iubitorii de artă pură — fie spectatori simpli sau și dintre acela pe cari-l obligă profesia să „spună” ce-au văzut, ce au simțit și ce ar mai fi trebuit ca utlul să fie complet și frumosul desăvârșit să nu lipsească — sunt fericiți decăteori asistă la un spectacol de teatru bun. Dar, când el e mai mult decât bun — un spectacol mare?

Așa ne începem cronică pentru premiera: „Cuiburi sfărâmate” jucată Joi seara, 9 Ianuarie, de TEATRUL NAȚIONAL CLUJ, LA TIMIȘOARA.

Piesa în 3 acte, a celor doi autori iscusiți: Sandu Teleajen și Adrian Pascu, o lucrare închelegată minunat, ar fi „o piesă tare”, după unii, care aduce cu sine „succesul”...

Nu regretăm... dar nu suntem de părerea acelor cîni „specialiști”.

Noi credem (deci n'avem pretențiunea a aduce vre-o sentință)... că piesa „Cuiburi sfărâmate”, cu toată valoarea ei literară și intrucâtva și istorică — prin evocarea trecutului frumos al boierimii muntene. însă și a păcatelor ei — la fel și scenică (având și câteva situații, de efect teatral, subtil, nu de cele estive)... e, totuși, o lucrare făcută pe mureșul de cușt... E trăită de interpreți, se identifică aceștia, până în amănuntul cel mai delicat, mai fragil... cu gândirea autorilor, cuceresc spectatori și critica — spectacolul reușește și înregistrează succesul. Nu?... Piesa cade — cum s'a întâmplat acum câțiva ani — la București, și încă pe scena unuia din teatrele cele mai bune ale Capitalei.

La Timișoara „Cuiburi sfărâmate” nu s'a sfărâmat... ci s'a înălțat — până acolo unde doborârea sufletelor de Români și talente, necontestate, ale artiștilor, a știut să ardă și să se identifice în viața boierilor Gorgăneanilor... Desigur, avem și câteva observații de făcut. Poate, din pricina unei exigențe — sau a vrunei metode de optică? — dar le notăm.

D. N. Dumitriu (boer Dumitrache Gorgăneanu), ne-a redat un boer leit: în expresiunile feței (avea o mască admirabilă, sub toate înfățișările); învina, îmbrăcăminte, graț. L-a exteriorizat, cu măesrie, până la contopire totală cu el, pe boerul Dumitrache Gorgăneanu, care trebuie să lăspășească, întâi o nebulă a tineretii sale (din vremea când era pe la Paris, din pricina căreia a început să vândă din moșia moștenită dela părinți) și apoi faptele pîne de păcate ale fiului său Volcu și ale fiică-si, Nora.

Tranzițiile prin care trece d. N. Dumitriu, în logofătul Dumitrache (ncepând dela scenele de viață familială duioasă între el și numai Coana Rădița, nevastă-sa și fiică-sa, Mioara, la religiozitatea cu care-și verifică hrisoavele obârșiei; apoi, trezită la revolta ce l-o dă perspectiva acapărării bunurilor boerești și strămoșești de către grecotelul Papatanopol — care profită de toate încercăturile sale materiale cauzate îndeosebi pe detracatul său fiu, Volcu, pentru a pune mâna până și pe casa boierească după ce l-a luat toată moșia; și astfel, pe rând după ce află: „că fiică-sa Nora nu poate fi soția

unui om cinstit”... că Volcu vânzând, pentru păcatele sale, ultima rămășiță de avere — l-a semnat și pe dânsul, în fals), au o culminare, care impresionează profund în actul al treilea, aceste stări sufletesti, variate. Scenele ultime, când logofătul Dumitrache pune pe finu-său, Moș Ion, să dea foc casei, la tot... să nu pună mâna grecul pe bunul boeresc, care venise cu perceptorul și ceilalți oameni ai legii, să între în posesie — și apoi înnebunește, pierind în pârjolul care se năstea...

D. N. Dumitriu, în cluda susținerii unii foarte erudit critice dramatice din localitate — care a pretins, într-o cronică, deunăzi, că Teatrul Național n'are „personal cantitativ și calitativ” — e, unul din artiștii de frunte ai Teatrului Național Cluj, la Timișoara.

D. I. Vancea (vărul Andrei) a fost, fără nici-o rețență, o spunem: magistral.

Perfecțiune în machiaj, în brăcăminte, gest, vorbă și toate atitudinile.

Cu naturalele uimitoare, ne-a transportat din clipele întâi, să trăim localită, toate episoadele dureroase, cu vornicul Andrei Gorgăneanu, cu vărul său logofătul Dumitrache și ceilalți membri ai familiei sale — pentru care coboră e din muniți o salvare. Nu exagerăm când precizăm, că la aducerea vestei, de către Moș Ion, fiul și credinciosul familiei Gorgăneanilor, că „boerul Andrei și a pus capăt zilelor” (nemașputând să suporte și rușinea pricinuită de purtarea nepoatei sale, Nora), pe fețele mai tuturor spectatorilor se cetea crisparea durerii... Ne murise unchiul Andrei, cel dulos, cu inimă de aur, dar care se pornea ca o vijelie când era vorba de prestigiu neamului său de oameni numai cinstiți — așa cum s'au pomenit din tată în fiu, dela Basarabi și până la dânsul...

D. Iosif Vancea are resurse imense; dsa este un artist care ne onorează teatrul, la fel și scrisul — dovadă puternică stînd piesa dsaie: „Verde cu două stele”, despre care ne-am spus părerea, la timp.

Dna Aurelia Vasiliu-Teodorescu (Coana Rădița, soția boerului Dumitrache Gorgăneanu), a intruchipat mult, până la o anumită gradă, pe „Bunătațea” — cum îi spuneau Coanei Rădița, toți ai săi. Ba, a avut și clipe când a emoționat pe spectatori cu jocul dsaie, însă, însă asta... bătu-l-ar norocul, ar fi putut lipsi. N'ar fi trebuit să ne dea prilejul să-i spunem: c'ar fi putut să fie o și mai bună „Bunătațea”...

D. Ion Tălvăn (Volcu), hul detracat al boerului Dumitrache), a știut să fie aproape un desăvârșit... cap al tuturor răutăților, al nenorocirilor care-și duce familia până la urmă, la perzanie. Cu excepțiunea umbletului din unele scene (dece-o fi călcat în tocuri... ca un mardelaș sau un pește de periferie, care se umflă: „că nu mai e nimeni ca fel în maala”... stînd cu mâinile vărâte în buzunarele drepte și în față, ale pantalonilor?), d. Tălvăn a fost un reușit plecat pe panta tuturor decăderilor și ne-a dovedit — nouă, cari nu l-am mai văzut jucând

Cui aparține Transilvania

Profesorii și istoricii Universității Daciei Superioare din Cluj, refugiată acum la Sibiu, în sub auspiciile Cercului militar civil de acolo, din patriotica inițiativă a dlui general Georgescu-Pion, o serie de conferințe, cu scopul de a se difuza, în cercuri cât mai largi, argumentele (de ordin istoric, etnic și geografic) cari constituiesc drepturile poporului românesc băștinăș pe paturile Transilvaniei.

Cea din'at conferință a fost rosiată, documentat, de d. prof. Ion Lupas, titularul catedrei de istorie dela Universitatea Daciei Superioare, arătînd în mod științific, drepturile noastre în virtutea cărora Românii își afirmă drepturile de stăpînire asupra Transilvaniei.

D. prof. Ion Lupas a fixat această întrebare: „Cui aparține Transilvania?” — și, apoi, plecînd dela ea, care frămîntă în chip pătinaș cercurile politice

teatru modern și să fie bine — însușiri nouă, pentru cari îl felicităm. Până și în momentele melodramatice — în măturisirile față de unchiul Andrei, când recunoaște că e un stricat care nu se mai poate îndrepta — am descoperit un alt Tălvăn. Nu mai auzeam același tănguire — cu tonalitate uniformă — de care nu se poate desbăra de multe ori, în teatru clasic. Vrea să zică, miorlăiala (cum l-am spus mai pe nume, fie chiar răutăcios, neatențiunii de care se face vinovat d. Tălvăn uneori, necontrolându-și glasul, neascultându-se), a fost asvărliată, la recusita învechită, de astădată.

Nu este exclus ca d. Tălvăn să ne rezerve și alte surprize, nici vorbă, numai în bine — și pentru a înregistra alte succese.

Dna Magda Tălvăn (Nora), n'a fost ce-am fi dorit noi. Din partea dsaie — cine o cunoaște — așteaptă altceva decât o simplă achitare de rol...

În ce privește linia în care și-a încadrat jocul dsaie (numai rigidă și îmbuinată până și cu unchiul Andrei, care radia atîta bonomie, atîta căldură, că-l îndrăgise toată masa spectatorilor și numai nepoată-sa n'a avut nici clipe de cuvenită deferență măcar, pentru un unchi de miele cum se dovedise vornicul Andrei Gorgăneanu), se impune o admonestare, directorului de scenă. Și aceasta, și mai justificată, mai cu seamă pentru scena distonată, neferescă, dintre Nora și Dinu Roghină, logodnicul ei. Tonul dnel Tălvăn era extrem de ridicat — într-o tiradă fulgerătoare de tragedie — în contrast ulmitor cu cel al dlui T. Croitoru.

Dna Tălvăn, e just, a jucat mai mult teatru clasic, însă cu inteligența dsaie, dacă ar fi fost îndrumată astfel de către directorul de scenă ar fi reliefat în altă atmosferă, în alt cadru, pe Nora.

Dna Violeta Pescariu-Boitoș (Mioara, îngerul iubii al familiei întregi a Gorgăneanilor), a fost într'adevăr, o apariție mai mult decât corectă. N'a dispus însă, de dragălenia unei Mioare adevărate, la vârsta ei și așa cum au văzut-o autorii.

Și-acl încă o notă rea pentru d. director de scenă.

Când ai distribuită o acțiță într'un rol de fată, între 18-20

dela Budapesta, a arătat că în totul propagandei revizioniste budapestane s'a invocat foarte adeseori argumentul geografic privitor la pretinsa unitate „teritorială” a Ungariei zise milenare.

Argumentul acesta însă, a fost răsturnat cu desăvârșire, într'un strălucit studiu al profesorului Vălsan, care a reușit să demonstreze, că Transilvania își are țirasca ei așezare în cadrul geografic al pământului românesc și nici decum în al pusteii ungare, fiind impresurată din toate părțile de regiuni românești, ca Muntenia, Oltenia, Banatul, Crișana, Maramureș, Bucovina și Moldova.

Argumentarea lui fiind deplin convingătoare a ajuns și în publicațiunile germane. Am putut astfel avea plăcerea să citim un temeinic studiu în „Südost deutsche Forschungen” din München, despre contribuția vieții pasto-

rale la încheierea unității sa țestii și politice a Românilor. Autorul acestui studiu (M. Chovskiy) opune afirmațiunile dapestane, despre unitatea geografică a Ungariei, viz una de a păstorului care își trătește periența sa spațială într'un zont mult mai vast, privind lățățile geografice de pe culmele Carpaților și spre Vest și Răsărit și spre Sud — fără privirea lui să fie împiedică de obstacole, cătă vreme cel privește din șes spre munte orizontal cu mult mai limbi.

Deaceia afirmă cu drept vînt că pretinsa unitate geografică a Ungariei se reduce la simplă afirmațiune, care nu zistă criticii serioase, — în cît nu poate fi niclo îndolată unitatea geografică a spațiului etnic românesc din regiunea o pato-dunăreană este mult și rloară.

Cele de mai sus, s'ar primumi o întreprindere plastică spațiului etnic românesc. Mai mult și în concordanță cu studiul lui Malachovskiy expune, în continuare, d. prof. Ion Lupas — aceiași constată o făcuseră, de mai înainte, grații germani de mare talie ca profesorul dela Universitatea din Leipzig Iosif Partsch, și ruia îi revine meritul de a comparat spațiul etnic român cu un vultur în șer, avînd ca întins spre Marea Neagră (brogea), fălătîndu-și am dreaptă deasupra Olteniei Banatului, pe cea stîngă a supra Moldovei, Bucovinei Basarabiei, iar trupul fiind sprijinit pe teritoriul Transilvaniei și al Munteniei.

Această întreprindere plastică a spațiului etnic românesc accepta și geograful Theodor Fischer dela Universitatea Marburg, care a scris într'un studiu despre România, publicat în 1909, că această cetate munit Transilvania trebuie să sîdeată ca locul de reieglu și conservare a poporului român.

Această națiune mare puternică și-a strigat — temelul dreptului de a se determina a popoare — adevărul ei și vechea dorință de libertate prin dunairea națională dela Alba Iulia (1 Decembrie 1918).

I s'au alăturat Sașii, pe declarația dela Mediaș (8 Iunie 1919) și Șvabii (Banat, prin proclamația de Timișoara (10 August 1919). Aceste trei acte politice epocale importanță nu mai putea fi desințate și eliminate din istorie.

Acest răspuns este roșt liberă a voinții majorității covârșitoare din poporul Transilvaniei. Pe frontispiciu palatului din Roma, care dăpotește „Institutul statistic al Italiei” am putut înaintea cu câțiva ani, accuovitate lapidare: „Nomen omnium serum nodus” adică: numărul este no tuturor lucrurilor.

Și fiindcă numărul acest este cu totul în sprijin elementelor etnice, cari s'au rostit la Alba Iulia, apar tența politică a Transilvaniei nu mi pare problematică.

Deaceia pot să dau și pînsul: Iată cui aparține Transilvania! — și-a încheiat d. dr. Ion Lupas documentata conferință împotriva propagandei șubrede și denșioase a oficiilor de Budapesta.